

УДК 321.01

Аналіз передумов стратегічного розвитку промислових комплексів у сучасний період

Колібан Д.В.

аспірант кафедри менеджменту
Міжнародного університету «Україна»

Статтю присвячено аналізу передумов стратегічного розвитку промислових комплексів у сучасний період. Представлено результати співставлення різних методів аналізу стратегічного розвитку та систематизовано фактори, що стримують ефективний розвиток підприємств. Визначено характер впливу факторів зовнішнього середовища на розвиток підприємств.

Ключові слова: стратегія, промисловий комплекс, передумови, державна промислова політика, аналіз.

Колібан Д.В. АНАЛИЗ СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ КОМПЛЕКСОВ В СОВРЕМЕННЫЙ ПЕРИОД

Статья посвящена анализу предпосылок стратегического развития промышленных комплексов в современный период. Представлены результаты сопоставления различных методов анализа стратегического развития и систематизированы факторы, которые сдерживают эффективное развитие предприятий. Определен характер влияния факторов внешней среды на развитие предприятий.

Ключевые слова: стратегия, промышленный комплекс, предпосылки, государственная промышленная политика, анализ.

Koliban D.V. ANALYSIS OF THE STRATEGIC DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL COMPLEXES IN THE MODERN PERIOD

The article is devoted to the analysis of preconditions the strategic development of industrial complexes in the modern period. The results of the comparison different methods of analysis strategic development and systematized factors that hinder the effective development of enterprises. The character of the influence environmental factors on the development of enterprises.

Keywords: strategy, industry, prerequisites, government industrial policy analysis.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасний період розвитку промислових комплексів особливого значення набувають питання формування ефективної стратегії. Існує багато методів формування стратегічного розвитку великих промислових комплексів, але змістовний їх аналіз має бути здійснюваний на основі спеціальної методики з урахуванням факторів впливу внутрішнього і зовнішнього середовища. Актуальність дослідження полягає в концептуальному вирішенні проблеми змістовного аналізу стратегій розвитку великих промислових комплексів у світогосподарському просторі і системному вдосконаленні теоретико-методологічних засад розвитку інтегрованих господарських структур в умовах глобальних трансформацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми стратегічного управління в діяльності виробничих комплексів досліджували зарубіжні вчені: І. Ансофф, У. Кінг, Д. Кліланд, М. Портер, А. Стрікланд, А. Томпсон та ін. Істотний внесок у теорію перспективного планування та управління, стратегічної та інвес-

тиційної діяльності здійснили вітчизняні науковці: О. Амоша, М. Чумаченко, С. Аптекар, А. Акмаєв, Я. Берсуцький, І. Бланк, І. Булеєв, О. Вагонова, Ф. Євдокимов, М. Іванов, А. Кабанов, М. Лепа, М. Румянцев, В. Хобта, А. Філіпенко, Ю. Макогон.

Дослідженню проблем глобалізації та аналізу глобальних трансформацій присвячено праці О. Білоруса, І. Бузько, А. Гальчинського, Б.П. Герста, Ч. Гіла, І. Дахно, М. Делягіна, Є. Кочеткова, Д. Лук'яненко, З. Луцишин, Ю. Макогона, В. Новицького, В. Омельченка, Т. Орехової, Ю. Пахомова, А. Поручника, Г. Томпсона, Д. Стигліца, А. Філіпенка, Дж.А. Хансона, О. Шниркова та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зазначені автори здійснили вагомий внесок у дослідження проблем діяльності великих промислових комплексів та розвитку процесів глобалізації. Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання аналізу методів стратегічного розвитку великих промислових комплексів в умовах глобалізації, що визначає актуальність дослі-

дження, його теоретико-методологічне та науково-практичне значення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є розробка теоретико-методологічних основ аналізу методів стратегічного розвитку промислових господарських структур в умовах глобалізації.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі завдання: проаналізувати теоретичні основи дослідження глобалізації світової економіки; дослідити концептуальні засади формування стратегій господарського розвитку; визначити передумови системних трансформацій з урахуванням дії глобальних загроз; дослідити концептуальні основи аналізу формування стратегій промислового розвитку.

Теоретичну і методологічну основу дослідження становлять фундаментальні праці вітчизняних і зарубіжних учених із питань формування, оцінки та розвитку теоретико-методологічних засад створення системи аналізу стратегічного розвитку крупних промислових комплексів у сучасних умовах господарювання. Інформаційною базою досліджень виступають законодавчі акти України, офіційні матеріали міжнародних організацій і агенцій, дані Держкомстату України, методичні й інструктивні матеріали міністерств і відомств, матеріали звітності підприємств промислового комплексу України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні розвиток і структурна реорганізація промисловості є найважливішими умовами стабілізації соціально-економічної обстановки в країні. В умовах, коли багато підприємств припинили своє існування або перебувають на межі виживання, необхідні термінові заходи, які забезпечили б відродження вітчизняного виробництва, підтримку українського підприємництва, розвиток експортних та імпортозаміщуючих галузей і виробництв [1, с. 76].

Окремої уваги заслуговують національні особливості проведення промислової політики. На національному рівні деякі країни віддають перевагу більш ліберальному підходу, а деякі, навпаки, прихильні до протекціонізму [2, с. 114–116].

Існують різні методи промислової політики, що апробовані практикою багатьох країн світу і складають відповідний стандартний набір. Представляється доцільним класифікувати ці методи за втриманням і одночасно – за характером впливу на об'єкт.

Інформаційні методи. Найпершим обов'язком держави в межах її промислової

політики є забезпечення суб'єктів індустріального розвитку (підприємств, а також держорганів) систематизованими, обробленими за допомогою науково обґрунтованих методик даними про навколишнє економічне й політичне середовище. Це дає змогу учасникам процесів розвитку промисловості підвищити обґрунтованість своїх рішень у сфері виробничої, інвестиційної, інноваційної, комерційної діяльності [3, с. 17].

Мова йде про систематичний й доступний широкому колу користувачів аналіз економічної ситуації в країні, у галузях і регіонах, про прогнози за цими ж напрямками. Маються на увазі маркетингові дослідження, організація системи консалтингових послуг [4, с. 87]. Це дуже важливо. Наприклад, підприємства, будуючи свої плани, можуть орієнтуватися на найбільш ходовий у цей момент товар на ринку, не знаючи, що інші великі підприємства (особливо за кордоном) готують новий прорив на цьому ринку, що перетворює в очах споживача ходовий сьогодні товар у застарілий. Держава на базі аналізу і прогнозу повинна виявити таку ситуацію, попереджуючи тим самим невірні кроки підприємств. Сукупність прогнозно-аналітичних та інформаційних матеріалів може впливати на учасників виробничо-економічних процесів [5, с. 12].

Методи макроекономічного регулювання спрямовані на формування необхідного для розвитку реального виробництва загально-економічного середовища насамперед на: забезпечення фінансової стабілізації, подолання дефіциту держбюджету, придушення інфляції, досягнення позитивного платіжного балансу, встановлення сталого або принаймні передбачуваного курсу, що змінюється, національної валюти. Все це створить макроекономічний фундамент, без якого неможливо здійснити дієву промислову політику [5, с. 91].

Ресурсні (витратні) методи. Це найбільш дієві методи, як правило, прямого впливу на об'єкти промислової політики. Їх можна так само назвати забезпеченням, оскільки вони припускають надання суб'єктам ринку відтворювальних ресурсів для вирішення завдань індустріального розвитку [3, с. 102].

Конкретні види ресурсних методів досить різноманітні. Насамперед, це система державних замовлень і держзакупівель. Далі, це адресні субсидії, кредити, формування й використання фондів страхування ризиків (інвестиційних, експортних тощо), податкові пільги. Промислова політика містить у собі фінансове забезпечення підготовки та пере-

підготовки кадрів, витрати на імміграцію трудових ресурсів, державне забезпечення фундаментальних досліджень і частково НДДКР прикладного характеру [6, с. 124–126].

Держава може також взяти на себе повністю або частково витрати соціального характеру, що дають змогу перебороти або пом'якшити несприятливі соціальні наслідки реструктуризації промисловості, передачі заводської соціальної інфраструктури у ведення місцевих органів влади [7, с. 12].

Інституціональні методи – це формування відповідно до ринкових принципів і завдань економічної, зокрема промислової, політики правового й організаційно-економічного середовища, загального для всіх господарського порядку. Характер впливу цих методів – регулюючий і стимулюючий. Застосування інституціональних методів не припускає витрат ресурсів безпосередньо на об'єкт промислової політики (галузі, підприємства, регіону). Якщо й є ресурсні витрати, то на проведення самих інституціональних перетворень, створення відповідних інститутів ринку й регулювання індустріального розвитку [8, с. 109–110].

Інституціональні методи – це переважно заходи загальносистемного характеру. Вони впливають не вибірково на конкретні суб'єкти, а на всю економічну (індустріальну) систему [9, с. 254].

У цей клас методів впливу на економічний (індустріальний) розвиток входять різного роду адміністративні інструменти: квоти, ліцензії, стандарти, вимоги до якості товарів і послуг, санітарні норми, що забезпечують безпеку для людини, екологічні нормативи. До їхнього числа можна віднести й комплекс питань господарського законодавства, зокрема правову визначеність трудових відносин в умовах багатокладності економіки та ринку [9, с. 250].

Виробити промислову політику означає визначити пріоритети, об'єкти впливу і регулювання, процедури моніторингу і коригування. При цьому з арсеналу інструментів промислової політики обирається той, що

відповідає реальним умовам і можливостям економіки та державного управління народним господарством, тому завдання й інструментарій промислової політики повинні бути диференційовані відповідно до етапів ринкової трансформації реального сектора економіки – кризи, стабілізації та відновлення, економічного росту та активної структурної перебудови, включення в процеси глобалізації економіки.

Вирішальну роль у створенні на ринку сприятливого конкурентного середовища відіграють антимонопольне законодавство та діяльність антимонопольних органів, правильне поведіння яких сприяє стабілізації економіки в цілому.

На основі дослідження основних типів промислової політики – загальносистемної (спрямованої на створення загальних правових, інституціональних та економічних умов, які максимально сприяють економічному розвитку країни) та селективної (цілеспрямовано впливає на певні групи суб'єктів ринку та певні види діяльності) зроблено висновок, що промислову політику необхідно розуміти як політику стимулюючого економічного зростання і структурних змін на користь видів виробництва, що відповідають умовам ринку, потенційного попиту на їх продукцію та послуги, володіють певними конкурентними перевагами на внутрішньому і особливо на зовнішньому ринках; державну промислову політику – як політику стимулюючого впливу на організаційно-економічні структури промисловості з метою вирішення конкретних завдань, що відповідають національним інтересам країни.

Висновки з цього дослідження. Беручи до уваги тенденції розвитку промислових комплексів у сучасний період, можна зробити висновок, що аналіз методів стратегічного розвитку набуває особливого значення. На тлі негативної практики управлінських результатів керування основними детермінантами, що формують ефективні управлінські рішення, є змістовний аналіз методів стратегічного управління та підтримка вищого керівництва.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Базиліук Я.Б. Актуальні проблеми інтеграції країн з різним економічним потенціалом та шляхи їх подолання / Я.Б. Базиліук // Стратегічна панорама. – 2007. – № 2. – С. 71–78.
2. Чентуков Ю.І. Перспективи розвитку транскордонних відносин Донбасу з півднем Росії / Ю.І. Чентуков // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2002. – С. 112–120.
3. Драчева Е.Л. Проблеми визначення та класифікації інтегрованих корпоративних структур / Е.Л. Драчева, А.М. Лібман // Менеджмент в Росії і за кордоном. – 2001. – № 4. – С. 12–21.

4. Нивен П.Р. Збалансована система показників: Крок за кроком: максимальне підвищення ефективності та закріплення отриманих результатів / П.Р. Нивен. – Дніпропетровськ : Баланс Бізнес Букс, 2004. – С. 328.
5. Момот Т.В. Вартісно-орієнтоване корпоративне управління: від теорії до практичного впровадження : [монографія] / Т.В. Момот. – Х. : ХНАМГ, 2006. – 380 с.
6. Пасічник Т.О. Перспективи розвитку інтегрованих корпоративних структур / Т.О. Пасічник // Фінанси України. – 2002. – № 12. – С. 123–131.
7. Пастухова В.В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність : [монографія] / В.В. Пастухова. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. – 302 с.
8. Чентуков Ю.І Соціальна складова економічного розвитку країн Європейського Союзу / Ю.І. Чентуков // Вісник Тернопільського державного економічного університету. – 2006. – № 2. – С. 108–111.
9. Чентуков Ю.І Економічні пріоритети України в рамках Чорноморського економічного співробітництва / Ю.І. Чентуков // Проблеми і перспективи співробітництва між країнами Південно-Східної Європи в рамках Чорноморського економічного співробітництва і ГУАМ : зб. наук. праць. – Донецьк : ДонНУ, 2006. – С. 250–255.